

کلام اسلامی ۲

منکرین بعثت انبیا ودلائل آنها

برای دانشجویان دبیری الهیات و معارف اسلامی پردیس شهید رجایی ارومیه فروردین ۹۹

مدرس : اباذر سلمانپور

دانشجویان با مطالعه این بخش به این سوالات پاسخ خواهند داد

- منکرین معاد چه کسانی هستند و برای انکارشان چه دلایلی دارند؟
- متکلمان معتزله و امامیه چه پاسخی به آنها داده اند؟
- متکلمین برای شناخت پیامبران راستین الهی چه راههای بیان کرده اند؟
- تعریف اصلاحات: معجزه ، ارهاص، کرامت
- معجزه چه فرق هایی با ارهاص و کرامت دارد؟
- اعجاز چگونه با قانون علیت سازگار است؟
- معجزه چگونه بر ادعای پیامبران بر نبوتشان دلالت دارد؟

در طول تاریخ بعثت انبیا کسانی بودند پیامبران را انکار می کردند آنها به دو گروه تقسیم می شوند:

گروه اول کسانی که ملحد هستند یعنی خدا را قبول ندارند و چون خدا را قبول نمی کنند پیامبرش را هم قبول نمی کنند راه منطقی برخورد با آنها، اثبات وجود خدا از طریق دلایل عقلی می باشد.

گروه دوم کسانی هستند که خداوند را قبول دارند ولی اصل نبوت را انکار می کنند .
اینها نیز به دو دسته تقسیم می شوند.

دسته اول : به دلیل پیروی از هوای نفس و به خاطر طفره رفتن از انجام تکالیف الهی پیامبران را انکار می کنند .

اما دسته دوم : برای انکار بعثت انبیا دلایلی دارند.

دلایل دسته دوم به انکار بعثت انبیا و پاسخ متکلمان امامیه و معتزله به آنها

دلیل اول :

برخی بعثت انبیا را کاری لغو و بیهوده می دانند آنها اعتقاد دارند که محتوای وحی یا موافق عقل است یا مخالف عقل اگر موافق عقل باشد نیازی به وحی نیست و اگر مخالف عقل هست آن مردود است.

در جواب آنها باید گفت آنچه موافق عقل است هیچ در آن بحثی نیست . ولی آنچه مخالف عقل باشد قابل قبول نیست و مردود است.

همچنین در دلایل بعثت انبیا که در درس قبل بیان کردیم گفتیم که عقل از دو جهت ناقص است (منظور نقص نسبی و نقص مطلق عقل) وظیفه و حی آن است که آن نقص را را جبران کند و راه حل سوالاتی که نمی داند را برای انسان روشن کند و دیگر اینکه فواید بعثت انبیا منحصر در تعلیم نیست .

دلیل دوم :

میگویند بعثت انبیا از سوی خداوند امری ممکن است ولی دلیل قطعی بر وقوع آن نداریم.

در جواب باید گفت دلایل متقن و قابل اعتماد و قطعی برای اثبات ضرورت پیامبران داریم که در راه های شناخت انبیا بیان خواهد شد.

دلایل سوم:

سوال :

در این باره اصلی وجود دارد اصل خودکفایی انسان در وصول به سعادت مشهور است پس نیازمند وحی نیست زیرا انسان با اتکایی به عقل فردی و جمعی می تواند به سعادت برسد .

جواب:

در جواب آنها باید گفت که عقل به واسطه فرمان گرفتن از تجربه و آزمایش محدود است به تنهایی ویا با کمک گرفتن از عقل نمی تواند ورای این جهان را ببیند به همین خاطر نیازمند یک منبع ای فراتر هست که بتواند نقص انسان را در این گونه موارد جبران کند. و انسان را به حقایق عالم غیب و ما وراء آشنا سازد. و به سوالات اساسی ماورای فهم انسان جوابگو باشد.

راه های شناخت پیامبران

یک معجزه

در قرآن کلمه معجزه نیامده بلکه آن را **آیت** نامیده یعنی نشانه ،این نام را دانشمندان اسلامی برآن گذاشتند .تعریف ، معجزه امری خارق العاده از سوی خداوند به دست پیامبر صادر می شود که با تهدیدی همراه است و با ادعای پیامبر مطابقت دارد قابل تعلیم و تعلم نیست و دیگران از انجام آن ناتوان هستند

در تعریف معجزه ویژگیها ی وجود دارد باید توجه کرد:

ویژگی اول:

۱. خرق عادت

در اینجا دانشجویان باید توجه کنند بین محال عقلی و امر خارق العاده وجود دارد محال عقلی را محال ذاتی نیز می گویند مثل اجتماع نقیضین محال است در اینجا بر اساس منطق عقلی مشخص است که ذاتا دو امر نقیض هم نمیتواند باهم در یک زمان و مکان جمع شوند مثل حاضر و غایب بودن یک دانشجو در یک زمان و در یک جا در کلاس ، به اینگونه محالات محالات عقلی می گویند.

اما امر خارق العاده از جمله محالات عادی است یعنی انسان های عادی از انجام چنین اموری عاجز هستند پیامبران به قدرت خدا می توانند آنها را انجام دهند در اینجا (خارق العاده) امری که فی نفسه انجام شدن آن ممکن است و قابلیت وجود یافتن دارد درحالی که در محال عقلی قابلیت وجود یافتن نیست

دومین ویژگی:

معجزه همراه ادعای نبوت است باید کسی از سوی خدا ادعای نبوت کند و برای خود علامت و نشانه ای داشته باشد که این معجزه علامت و نشانه سند نبوت است

ویژگی سوم:

تحدی باید داشته باشد اما تحدی با دوشروط اثبات می شود نبی که از سوی خدا مبعوث شده و سند دارد.
الف) مخالفان را دعوت به مبارزه کند .

ب) در مبارزه آنها را ناتوان سازد. (مثال مبارزه حضرت موسی علیه السلام با ساحران و پیروزی حضرت بر آنها)
ویژگی چهارم: باید مطابق قصد و ادعای او باشد.

ویژگی پنجم: که دارد قابل تعلیم و تعلم نباشد
ویژگی ششم: قابل معارضه نباشد.

دانشجویان گرامی در اینجا لازم است تفاوت معجزه با ارهاص و کرامت بیان شود

ارهاص

آن امر خارق العاده ای که توسط فردی انجام می شود که این امر خارق العاده زمینه سازه نبوت آن فرد می باشد مثل خاموش شدن آتشکده یزد و شکسته شدن طاق کسری در هنگام تولد پیامبر اسلام. در حالیکه در معجزه اثبات شد که باید همراه ادعا پیامبر باشد و در آن تحدی وجود داشته باشد.

کرامت

آن امری است که از سوی فردی (اولیای الهی) که راه تعالی را پیموده اند ولی ادعای نبوت ندارد خداوند به دستور امور خارق العاده ای را ظاهر می کند مثلاً آنها می توانند به قدرت خدا بیماری فردی را درمان کنند یا تصرف در عالم داشته باشند.

تشابه و تفاوت ارهاص و کرامت با معجزه

این دویعنی کرامت و ارهاص با معجزه از طرفی مشابه و از طرفی متفاوت هستند
تشابه آنها این است که خداوند این قدرت را به آنها می دهد قابل تعلیم و تعلم نیست و از یک طرف متفاوت است باید معجزه همراه با ادعای نبوت باشد در حالی که در آنها چنین نیست.

اعجاز و قانون علیت

سوال اینکه اعجاز پیامبران چگونه با قانون علیت سازگار است؟

در جواب باید گفت معجزات از طریق علل غیر طبیعی به وجود نمی آیند به همین خاطر امور خارق العاده محسوب می شوند و لزوماً به این معنا هم نیستند که آنها بدون علت باشند و این امکان وجود دارد که معجزه از طریق علتی بوجود می آید که برای ما آن علل تا به امروز ناشناخته هستند و در حیطه تجربه و ادراک ما قرار نمی گیرند .

سوال دیگر اینکه فاعل معجزه کیست ؟ آیا فاعل خود پیامبر است ؟ یا آیا به مشیت خداوند است و پیامبر در آن تاثیری ندارد؟

در جواب باید گفت که هم پیامبر و هم مشیت الهی در معجزه موثر هستند یک جهت معجزه از قدرت لایزال خدا صادر می شود و از طرف دیگر به پیامبر و اراده ایشان متکی هست. و آیات قرآنی هم این جواب را تایید می کنند

در آیه ۱۱۰ مائده آمده: و آنگاه به اذن من از گل چیزی به شکل پرنده می ساختی و در آن می دمیدی به اذن من پرنده می شد.....

پس در نتیجه :

تبدیل گل به پرنده از سویی به دمیدن از سوی حضرت عیسی و از طرفی به قدرت و اراده الهی می باشد.

دلالت معجزه بر ادعای نبوت پیامبران

سوال: چگونه می‌توان از اظهار معجزه از سوی مدعی نبوت به این مطلب پی برد که این فرد حقیقتاً از سوی خدا مبعوث شده؟

قضیه این است که ممکن است معجزه دلالت بر ارتباط آورنده با خدا باشد ولی دلیل نبوت او محسوب نمی‌شود در جواب باید گفت

الف) خداوند حکیم است نقض غرض از سوی حکیم ممتنع و محال است

ب) غرض خدا از آفرینش انسان ها رساندن آنها به سعادت است.

ج) ظهور معجزه از سوی پیامبر سبب می‌شود که بسیاری از مردم از او پیروی کنند و اگر پیامبری که ادعای دروغین دارد پیروی کنند بیشتر مردم به شقاوت میرسند.

مثال: اگر خداوند به مدعیان دروغین قدرت معجزه دهد موجب گمراهی مردم می‌شوند و این هم نقض غرض است با این دلایل می‌توان ضرورت نبوت را با دلایل قطعی اثبات کرد.

تذکره توصیه به دانشجویان

دانشجویان عزیز توجه داشته باشند

-مباحث بر اساس سرفصل اعلامی دانشگاه می باشد

دلایل متقن کلامی برای اثبات مباحث در این مقال بیان شده ولی دانشجویان لازم است مباحث ذکر شده را با استفاده از کتابهای اعلام شده در سرفصل از جمله مباحث استاد آیت الله جعفر سبحانی و شرح کشف المراد استاد شیروانی در باره موضوع مطالعه نمایند.

با آرزوی سلامتی و توفیق پیروزی از این امتحان الهی

پایان